

Ek: Kütahya İli Göç Nedenleri Çalışması Değerlendirme Bölümü

Çalışma kapsamında literatür çalışması yapılarak göçün ana nedenleri belirlenmiş, TÜİK üzerinden nüfus ve göç rakamlarına ulaşılmıştır. Bunların üzerine İlin tüm ilçelerini kapsayacak şekilde anket çalışması yapılmıştır. Ankete toplam 1.851 kişi katılmıştır.

Kütahya ili için yapılan göç nedenleri anketi sonuçlarına bakıldığında genel anlamda ekonomik sebepler ve işsizliğin en önemli neden olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Anket sonuçlarında ekonomik nedenler ve işsizliği (özellikle ekonomik anlamda gelişmiş ilçelerde başta olmak üzere) eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim konusunda yaşanan sıkıntılar takip etmektedir. Büyük şehirlerin veya il geneline bakıldığında (küçük ilçelerden büyük ilçelere göç rakamlarının oldukça yüksek olması da bunu doğrular niteliktedir) büyük ilçelerin sosyal açıdan çekici olması da önemli sebepler arasında ön sıralarda gelmektedir. Başta işsizlik ve ekonomik sorunlar olmak üzere göçü tetikleyen sebeplerin etkilerini azaltmak üzere bazı değerlendirmeler ve öneriler aşağıda verilmektedir.

1. YATIRIM (Ekonomi ve İşsizlik)

Ekonomik anlamda güçlenmek ve işsizliği azaltmak için en önemli konu yatırımların artırılmasıdır. Yatırım çekmek konusunda en önemli etkenlerden biri 2012 yılı Nisan ayında kamuoyuna tanıtılan yatırım teşvik sistemidir. Bu sistemde iller 1-6 arası puanlarla derecelendirilmiştir. Farklı puanlarla derecelendirilmiş bölgelerdeki yatırımlar için teşvik uygulamalarındaki farklar aşağıdaki tabloda verilmektedir:

Bölgesel Teşvik Uygulamasında Sağlanan Destekler							
Destek Unsurları	BÖLGELER						
	1	2	3	4	5	6	
KDV İstisnası	var	var	var	var	var	var	
Gümrük Vergisi Muafiyeti	var	var	var	var	var	var	
Vergi İndirimi	Vergi İndirim Oranı	%50	%55	%60	%70	%80	%90
	Uygulanacak Vergi Oranı	%10	%9	%8	%6	%4	%2
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği	Uygulama Süresi	2 yıl	3 yıl	5 yıl	6 yıl	7 yıl	10 yıl
	Destek Tutarının Azami Miktarı (Destek Tutarının Sabit Yatırım Tutarına Oranı)	%10	%15	%20	%25	%35	limitsiz
Yatırım Yeri Tahsisi	var	var	var	var	var	var	
Faiz Desteği	İç Kredi	yok	yok	3 puan	4 puan	5 puan	7 puan
	Döviz / Dövizle Endeksli Kredi	yok	yok	1 puan	1 puan	2 puan	2 puan
	Azami Destek Tutarı (Bin TL)	yok	yok	500	600	700	900
Sigorta Primi Desteği (İşçi Hissesi)	yok	yok	yok	yok	yok	10 yıl	
Gelir Vergisi Stopajı Desteği	yok	yok	yok	yok	yok	10 yıl	

Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu (URAK) tarafından hazırlanan “İllerarası Rekabetçilik Endeksi” çalışmasına göre teşvik sisteminde Kütahya, 4. Bölge illeri arasında rekabetçilik endeksi en güçlü il olarak göze çarpmaktadır. Hatta 2. Bölge illerinin 4 tanesinden (Bolu, Isparta, Edirne ve Çanakkale) bile daha rekabetçi bir konumdadır.

Bununla birlikte illerdeki organize sanayi bölgelerinde (OSB) yatırım yapan firmalar bir alt bölgedeki yatırım teşviklerinden faydalanabilmektedirler. Diğer bir deyişle Kütahya iline yatırım yapan bir firma yatırım yerini OSB’de seçmiş ise SGK işveren payı ve kurumlar vergisi indirimi destek unsurları 5. Bölgede uygulanan oran ve sürelerde faydalandırılır. Bu durumda ildeki OSB’lerin sahip oldukları altyapı dışında teşvikten faydalanma hususunda da yatırımcıların avantajları oluşmaktadır.

Kütahya ilinde faal OSB’lerin olduğu ilçelerde (Merkez, Tavşanlı, Gediz) dahi göç anketinde ekonomik sebeplerin veya işsizliğin öne çıkmasının ya yatırım teşviklerinin yeterince tanıtılmaması ve yeterince yatırımcı çekilememesi ya da işsizler tarafından iş beğenilmemesi sonucu ortaya çıktığı değerlendirilmektedir. Ayrıca OSB’lerin tam anlamıyla altyapılarının hazır olmaması, bürokratik süreçlerin (evrakların çok fazla olması) zorluğu da yatırım teşviklerde ve tanıtımlarda sorun oluşturmaktadır.

4. Bölge’de yer alan Kütahya ilinin URAK çalışmasında da belirtildiği üzere teşviklerden yeterli düzeyde faydalandığı ve rekabetçiliğini artırdığı görülmektedir. Bu durum yatırım tanıtımının istenilen mükemmellikte olmamasına karşın belli bir mesafe kaydettiğini göstermektedir. Bununla birlikte 1. Bölge’de yer alan iki ile komşu olan ve 4. Bölge’de bulunan tek il olan Kütahya’nın yatırım tanıtımlarına daha fazla önem vermesi oldukça faydalı olacaktır. Ayrıca ilin ilçelerinde sosyal donatıların geliştirilmesi konusunda da detaylı çalışmaların yapılıp fiziki mekanların ortaya konulması gerektiği göç anketlerinden ortaya çıkan sonuçlardan biridir.

Kütahya ilinde OSB olmayan ilçelerde (Hisarcık, Çavdarhisar, Pazarlar, vb) yatırımların daha az olduğu ortadadır ancak madencilik faaliyetlerinden dolayı bazı ilçelerde (Emet) yatırım yapılmaktadır. İlçelerin bir kısmı anayolların uzağında kalmakta ve yatırımcıya lojistik anlamda ekstra mali yükler getirmektedir. Hali hazırda OSB’si bulunan ilçelerde yararlanılan teşviklerden bu ilçelerin faydalanması imkansızdır. Bu durum da yine ilçenin yatırım çekme konusunda rekabetçiliğini düşürmektedir. Özellikle düşük teknoloji ve istihdam yoğun sektörler benzer ölçekteki ilçelere kaydırılırsa, bu ilçelerde göçü tetikleyen bazı sorunların çözümüne katkı sağlanacaktır.

Yatırım çekme hususunda hem bulunduğu konum, hem ilçede OSB olmaması gibi sebeplerle rekabetçilik katsayısı düşük olan ilçelerde, halihazırda uygulanan yatırım teşviklerden farklı olarak, bugün doğu illerinde uygulanmaya konulan cazibe merkezleri tarzında bir uygulamanın olması işsizlik ve ekonomik sebeplerden dolayı göç konularının çözümlenmesine katkı sağlayacaktır. Bu, önümüzdeki dönemlerde üst çaplı planlarda alınabilecek önlemlerden biri olarak öne çıkmaktadır. DEİK Türkiye-Bulgaristan İş Konseyi Başkanı Osman AK Dünya gazetesi ülke ekine verdiği bir röportajda (21 Temmuz 2017) “Bulgaristan’ın yatırımcıyı çekme amacıyla henüz sanayi yatırımlarının olmadığı ve işsizlik oranının yüksek olduğu yöreleri teşvik kapsamına alıp yatırımları yönlendirmeye çalıştığını” belirtmiştir.

Merkez ilçe ve Tavşanlı dışındaki tüm ilçeler yatırımcı çekme konusunda küçük veya büyük sıkıntılar yaşamaktadır. Ancak bu ilçeler ilin büyük ilçelerinin sahip olduğu teşvik, kalifiye eleman, lojistik gibi avantajlara sahip olmamakla birlikte bazı önlemler alarak kendi avantajlarını yaratabilirler. Bu ilçeler yatırımcıya sunabilecekleri yatırıma uygun arazileri belirleyip bunların hızlı bir şekilde arz edilebileceği bir sistem hazırlamalıdır. İlçenin önde gelen kamu kurum ve kuruluşları, mahalli idareler ve iş

dernekleri gibi kurum ve kuruluşlar (kaymakamlık, belediye, ajans yatırım destek ofisleri ve varsa ticaret sanayi odaları başta olmak üzere) bir araya gelerek ilçelerinde yatırım yapılması uygun yerleri ortaya koymalı ve bu alanlar yatırımcının talebi doğrultusunda çok hızlı bir şekilde yatırımcıya arz edilebilecek hale getirilmelidir. Diğer bir deyişle yatırımcı bahsi geçen ilçelere geldiğinde yatırım arazisi bulma sıkıntısının ortadan kaldırılmış olması sağlanmalıdır.

2. EĞİTİM VE SAĞLIK

Ayrıca ilde anket sonuçlarına göre öne çıkan önemli bir eksiklik de eğitim ve sağlık hizmetlerinin ilçeler düzeyinde yetersiz görülmesidir. İlde özellikle gelir düzeyi arttıkça ilçelerde bu tip hizmetlerin talep doğrultusunda geliştiği bilinmektedir. İlin Tavşanlı, Kütahya Merkez gibi nüfusu ve gelir düzeyi yüksek ilçelerinde son dönemlerde pek çok özel okul ve kurs açıldığı görülmektedir. Ayrıca Kütahya Merkez ilçeye bir adet şehir hastanesi yapılması planlanmaktadır. İldeki küçük ilçelerin eğitim ve sağlık hizmetlerini yakın merkezlerden veya büyükşehirlerden karşılayabileceği (Ör: Domaniç'in Bursa'dan hizmet alması gibi) ulaşım alt yapısının oluşturulması, raylı sistem hattı kurulması veya ring seferleri düzenlenmesi bu merkezlerde kiraların daha yüksek olduğu düşünüldüğünde ilçelerde ikamet eden nüfusun göç etmesini engelleyebilecek bir tedbir olarak değerlendirilmektedir.

3. SOSYAL ÇEVRE

TÜİK verileri dikkate alındığında il içerisindeki göç hareketlerinin küçük ilçelerden büyük ilçelere doğru olduğu görülmektedir. Büyük ilçelerin ise küçük ilçelere verdiği göçün nispeten aldığı göçe oranla daha az olduğu, ayrıca çevresindeki illere veya büyükşehirlere yine fazlaca göç verdiği dikkat çekmektedir.

Bu durum; insanların bulunduğu ilçeye göre sosyokültürel olarak daha çekici yerlere yerleşmeyi tercih ettiği şeklinde değerlendirilmektedir (Ör: Aslanapa'dan, Kütahya Merkez ilçeye; Kütahya Merkez ilçeden ise Eskişehir'e veya İstanbul'a). Ankette de büyük yerleşim yerlerinin sosyal ve kültürel olarak çekici olması seçeneğinin en fazla seçilen 3. seçenek olması bu durumu destekler niteliktedir. Bu sebeple sosyal ve kültürel anlamda ilçelerin altyapılarının güçlendirilmesi de önem arz etmektedir.

4. DİĞER

Diğer olarak adlandırılan ve anketi dolduran katılımcıların seçmesi durumunda kişisel görüşlerini beyan etmeleri gereken seçenekten öne çıkan başlıklardan birisi de köylerde evliliğin eş beğenmeme nedeni ile gün geçtikçe zorlaşmasıdır. Katılımcılar köy yaşamının zorlukları, tarım ve hayvancılık gibi işlerin zorluğu ve kamuoyu nezdinde çok iyi olmayan imajı gibi sebeplerden ötürü köylerde veya küçük ilçelerde yaşayan kızların, nispeten daha büyük ilçelerde yaşayan ve maaşlı bir işe sahip erkeklerle evlenmeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bu bağlamda kamuoyu nezdinde köy yaşamını özendirici, tarım ve hayvancılığın imajını düzeltici kamu spotu tarzı halkla ilişkiler çalışmaları yapılabilir. Ayrıca çiftçilerin sosyal güvenlik ihtiyacı da, bu insanların daha büyük merkezlere veya büyük şehirlere göç ederek daha düşük bir ücrete razı olarak, maaşlı ve sosyal güvenceli bir işte çalışmayı tercih etmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda tarım ve hayvancılıkla uğraşanları sosyal güvenlik anlamında destekleyici politikaların geliştirilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Ayrıca katılımcıların da ankette belirttiği üzere Emet-Hisarcık gibi ilçelerde ulaşım ile ilgili sıkıntılar yaşanmaktadır. Mesafeler kısa bile olsa fiziksel koşulları nedeniyle bu ilçelere ulaşım uzun zamanlar alabilmektedir. Bu ilçelere olan ulaşım altyapısının geliştirilmesinin, bu ilçelerde yaşayan insanların yakında bulunan nispeten daha gelişmiş merkezlerden hizmet alabilmesini kolaylaştıracağından, bu ilçelerden göçün önlenmesi adına dikkate alınması gereken bir çözüm önerisi olduğu değerlendirilmektedir.